

Wyrok z dnia 6 czerwca 2002 r., I CKN 654/00

1. Przewidziane w art. 124 § 1 pkt 3 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2000 r. Nr 80, poz. 904 ze zm.) odnowienie i przedłużenie zakresu ochrony autorskich praw majątkowych dotyczy tylko takich praw, które według ustawy z dnia 10 lipca 1952 r. o prawie autorskim (Dz.U. Nr 34, poz. 234 ze zm.) przysługiwały twórcy, lecz na skutek upływu czasu wygasły.

2. Jeżeli na pocztówkach fotograficznych twórca umieścił zastrzeżenie swego prawa autorskiego (art. 2 § 1 ustawy z dnia 10 lipca 1952 r. o prawie autorskim, Dz.U. Nr 34, poz. 234 ze zm.), to egzemplarze drukowane później są przedmiotem prawa autorskiego także wtedy, gdy nie zostały opatrzone takim zastrzeżeniem. W tej sytuacji na twórcy spoczywa ciężar dowodu, że naruszciciel wiedział o istnieniu jego zastrzeżonego prawa.

Sędzia SN Antoni Górski (przewodniczący, sprawozdawca)

Sędzia SN Mirosław Bączyk

Sędzia SN Irena Gromska-Szuster

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Adama S. przeciwko Telewizji Polskiej S.A., Oddział w W., z udziałem interwenienta ubocznego po stronie pozwanej – spółki z o.o. R.C. z siedzibą w W., o ochronę praw autorskich, po rozpoznaniu w Izbie Cywilnej w dniu 6 czerwca 2002 r. na rozprawie kasacji powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 2 marca 1999 r.

uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Sąd Wojewódzki w Warszawie wyrokiem z dnia 30 kwietnia 1998 r., uwzględniając powództwo Adama S., nakazał pozwanej Telewizji Polskiej S.A. Oddział w W., aby zamieściła w formie ogłoszenia w „Gazecie Wyborczej” tekst, w którym przeprosza powoda za naruszenie praw autorskich, polegające na wykorzystaniu w programie telewizyjnym zdjęcia jego autorstwa, bez wymaganej zgody. Jednocześnie Sąd zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 1000 zł zadośćuczynienia i kwotę 6000 zł potrójnego wynagrodzenia za naruszenie i wykorzystanie praw autorskich – obie kwoty z ustawowymi odsetkami od dnia 14 kwietnia 1995 r., oddalając żądanie o zasądzenie odsetek od wcześniejszej daty.

Jest bezsporne, że powód jako fotografik jest autorem dwóch pocztówek z widokiem fragmentu Warszawy, wydanych przez należące do niego i Krzysztofa K. wydawnictwo "V." w W. Pierwsza widokówka o nr 304, drukowana w latach 1991-94, przedstawia Kolumnę Zygmunta III Wazy i Zamek Królewski. Druga, o nr 432, wydrukowana w dniu 10 maja 1994 r., stanowi kompozycję tego samego zdjęcia, co na pocztówce nr 304, z dodaniem dwóch innych fragmentów widoków Warszawy. Na odwrocie pierwszej z nich zamieszczone zostało, zgodnie z wymogiem zawartym w art. 2 § 1 ustawy z dnia 10 lipca 1952 r. o prawie autorskim (Dz.U. Nr 34, poz. 234 ze zm. – dalej "Pr.aut. z 1952 r."), wyraźne zastrzeżenie o prawie autorskim powoda do prezentowanego na pocztówce zdjęcia, natomiast pocztówka późniejsza o nr 432, wydana jeszcze pod rządami Prawa autorskiego z 1952 r., takiego zastrzeżenia nie zawiera.

Bezsporne jest także, że zdjęcie autorstwa powoda zostało bez jego zgody wykorzystane w emitowanej przez pozwaną czołówce filmowej. W ocenie Sądu Wojewódzkiego, nie ma znaczenia ustalenie, z której widokówki pochodzi zdjęcie przedstawiające Kolumnę Zygmunta i Zamek Królewski, użyte w materiale telewizyjnym, ponieważ na mocy art. 124 ust 1 pkt 3 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2000 r. Nr 80, poz. 904 – dalej: „Pr.aut. z 1994 r.”), nastąpiło reaktywowanie ochrony utworów, które nie były chronione w momencie wejścia w życie tej ustawy, czyli w dniu 24 maja 1994 r. Jeśli więc nawet autor audycji telewizyjnej wykorzystał do czołówki filmowej zdjęcie z pocztówki nr 432, które z powodu braku wyraźnego zastrzeżenia nie korzystało z ochrony praw autorskich na gruncie Prawa autorskiego z 1952 r., to zdaniem Sądu ochrona ta „odżyła” na podstawie art. 124 ust. 1 pkt 3 Pr.aut. z 1994 r. Dlatego Sąd powództwo uwzględnił.

Na skutek apelacji wniesionej przez interwenienta ubocznego, występującego po stronie pozwanej, Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 2 marca 1999 r. zmienił zaskarżony wyrok i oddalił powództwo. Według ustaleń Sądu Apelacyjnego, do opracowywania czołówki filmowej wykorzystane zostało zdjęcie z pocztówki późniejszej, czyli nr 432, która nie zawierała zastrzeżenia prawa autorskiego, stosownie do art. 2 § 1 Pr.aut. z 1952 r. nie stanowiła zatem przedmiotu tego prawa i nie korzystała z ochrony. Skoro zdjęcie to nie było przedmiotem prawa autorskiego według Prawa autorskiego z 1952 r., to błędny jest pogląd prawny Sądu Wojewódzkiego, że ochronę tę odzyskało na podstawie art. 124 ust. 1 pkt 3 Pr.aut. z 1994 r. Taka rozszerzająca wykładnia tego przepisu przejściowego jest nieprawidłowa, brak bowiem podstaw do uznania, że przepis ten obejmuje ochroną także utwory, które z niej pod rządem Prawa autorskiego z 1952 r. nie korzystały.

Wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżył powód kasacją, w której zarzucił naruszenie art. 2 § 1 Pr.aut. z 1952 r. oraz art. 1 ust. 2 i 4 w związku z art. 124 ust. 1 pkt 2 i art. 124 §1 pkt 3 Pr.aut. z 1994 r. Z tych przyczyn wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku przez oddalenie apelacji interwenienta ubocznego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje: (...)

Wprowadzenie do przepisów przejściowych ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych regulacji zawartej w art. 124 ust. 1 pkt 3 łączy się z tym, że w porównaniu z Prawem autorskim z 1952 r. wydłużony został znacznie czas trwania autorskich praw majątkowych. Zgodnie z art. 36 tej ustawy prawa te gasną z upływem lat siedemdziesięciu, podczas gdy stosownie do art. 26 Pr.aut. z 1952 r., okres ten wynosił tylko dwadzieścia pięć lat, a do pewnej kategorii utworów, wymienionych w art. 27, w tym do utworu fotograficznego lub otrzymanego w sposób podobny do fotografii, prawa te gasły już z upływem lat dziesięciu. Przyznając znacznie dłuższe okresy ochronne, ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. w art. 124 ust 1 pkt 3 przywróciła ochronę tym prawom, które według Prawa autorskiego z 1952 r. na skutek upływu czasu już wygasły. W ten sposób spowodowała „odżycie” tej ochrony i odpowiednie jej wydłużenie, zgodzić się jednak trzeba ze stanowiskiem Sądu Apelacyjnego, że to odnowienie i prolongata okresu ochrony autorskich praw majątkowych dotyczy tylko takich praw, które według Prawa autorskiego z 1952 r. przysługiwały twórcy, a które na skutek upływu czasu wygasły, nie obejmuje natomiast tych, które według tego Prawa nie były w ogóle

przedmiotem prawa autorskiego. Odmienna interpretacja omawianego przepisu, przyjęta przez Sąd Wojewódzki, jest więc nieprawidłowa.

Trzeba jednak podkreślić, że takie rozstrzygnięcie tej kwestii prawnej nie oznacza jeszcze, wbrew stanowisku zajętemu w zaskarżonym wyroku, przesądzenia sprawy na niekorzyść powoda, uszła bowiem uwagi Sądu Apelacyjnego okoliczność, która tę sprawę komplikuje. Z niepodważonych ustaleń tego Sądu wynika, że do tworzenia pocztówki nr 432, która jako nowy utwór nie była przedmiotem prawa autorskiego z powodu braku zastrzeżenia, o jakim mowa w art. 2 § 1 Pr.aut. z 1952 r., powód wykorzystał pocztówkę nr 304, której taka ochrona prawnoautorska przysługiwała. W ten sposób wytworzyła się sytuacja podobna do takiej, w której jedne reprodukcje tego samego utworu fotograficznego zawierają zastrzeżenie przewidziane w art. 2 § 1 Pr.aut. z 1952 r., kreujące ich ochronę prawnoautorską, na innych zaś egzemplarzach lub całych seriach takiego zastrzeżenia brak. Sąd Najwyższy podzielił stanowisko tych przedstawicieli doktryny, którzy uznają, że nieuwidocznienie zastrzeżenia na późniejszych odbitkach nie powoduje zgaśnięcia prawa autorskiego, nabytego przez zastrzeżenie go na egzemplarzach wcześniejszych, pociąga jednak za sobą skutki w sferze dowodowej. W procesie o ochronę takich praw do egzemplarzy późniejszych, nieopatrzonych zastrzeżeniem, na twórcy spoczywa więc ciężar dowodu, że naruszciciel wiedział o istnieniu tego prawa.

W sprawie niniejszej nie można wykluczyć, że powstałe na gruncie Prawa autorskiego z 1952 r. autorskie prawo majątkowe powoda do pocztówki nr 304, przedstawiającej Plac Zamkowy z Zamkiem i Kolumną Zygmunta, obejmuje również tę część wydrukowanej później widokówki nr 432, na której pocztówka nr 304 stanowi zasadniczy element całej nowej kompozycji widokowej. W takim razie prawo to przysługiwało powodowi w takim zakresie także po wejściu ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, stosownie zaś do treści art. 124 ust 1 pkt 2, przepisy tej ustawy stosuje się do utworów, do których prawa autorskie według przepisów dotychczasowych nie wygasły. Nieuwzględnienie przez Sąd Apelacyjny tej okoliczności oznacza, że w obecnym stanie sprawy nie może się ostać prezentowane w zaskarżonym wyroku stanowisko, iż pocztówka nr 432 w żadnym zakresie nie była i nie jest przedmiotem prawa autorskiego. Tym samym nie da się odeprzeć zarzutu kasacji naruszenia tego przepisu ustawy oraz art. 2 § 1 Pr.aut. z 1952 r.

Stanowi to wystarczającą podstawę do uwzględnienia skargi kasacyjnej (art. 393⁻¹³).